

Quickscan flora en fauna in het kader van de realisatie van een distributiecentrum aan de Overdiemerweg in Diemen

Quicksan flora en fauna in het kader van de realisatie van een distributiecentrum aan de Overdiemerweg in Diemen

Quickscan flora en fauna in het kader van de realisatie van een distributiecentrum aan de Overdiemerweg in Diemen

Opdrachtgever: KuiperCompagnons

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Veldwerk: Tamar Braaksma, Hans Bruning, Jeroen Dekker, Manuela Dubbeldam, Rob Haan, Marianne Noordijk

Samenstelling: Sanne Westbroek

Foto's: Tamar Braaksma

Quickscan flora en fauna in het kader van de realisatie van een distributiecentrum aan de Overdiemerweg in Diemen [Samenst.: Westbroek, S.] [Foto's: Braaksma, T.]. Met lit. opg., Dordrecht: Strix/NWC.

Trefw.: Flora- en faunawet, distributiecentrum, Overdiemerweg, Diemen

W1177/P16-097

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, augustus 2016

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen	7
3	Wettelijk kader Flora- en faunawet	11
4	Methode	15
5	Resultaten	19
6	Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	25

Referenties

Bijlagen:

Bijlage 1: Tabellen soorten Flora- en faunawet

Bijlage 2: Vleermuizen, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

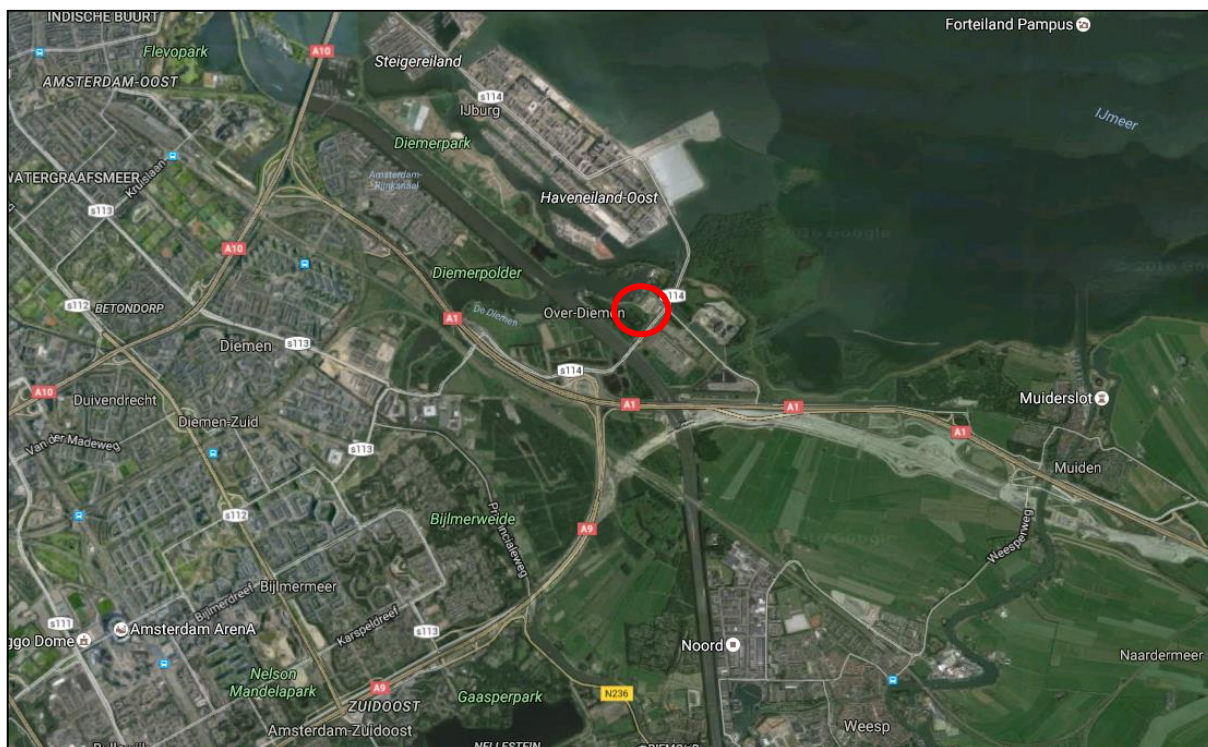
Bijlage 3: Vogels, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

1. Inleiding

Er bestaan plannen om in de oksel van de Overdiemerweg en de Diempolderweg een distributiecentrum te realiseren. Om deze plannen te kunnen verwezenlijken, worden mogelijk bomen gekapt en watergangen gedempt of anderszins aangetast.

Bij dergelijke ruimtelijke ingrepen dient, in het kader van de natuurwetgeving (Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en Natuurnetwerk Nederland (NNN)), onderzoek gedaan te worden naar de aanwezige natuurwaarden binnen het plangebied en dient een beoordeling gemaakt te worden van eventuele negatieve effecten van de plannen op deze waarden.

KuiperCompagnons, die de ruimtelijke onderbouwing van de voorgenomen plannen voorbereidt, heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) opdracht gegeven om voor de locatie een flora- en faunaonderzoek uit te voeren en om te adviseren in het kader van de relevante natuurwetgeving.

Figuur 1: Ligging plangebied (rood omcirkeld) in de omgeving

Figuur 2: Begrenzing van het plangebied (rood omlijnd)

2. Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich op het voormalige Nuon-terrein in de oksel van de Overdiemerweg en de Diempolderweg in de gemeente Diemen (provincie Noord-Holland) (figuur 1).

Op dit moment bestaat het noordoostelijk deel van het plangebied uit braakliggend terrein met een kruidachtige vegetatie. Het zuidwestelijk deel bestaat uit een bosschage (figuur 2). Binnen het plangebied is oppervlaktewater aanwezig in de vorm van watergangen. Voor een impressie van het gebied, zie foto's 1 t/m 4.

Foto 1: Braakliggend terrein in plangebied

Foto 2: Watergang in plangebied

Foto 3: Bomen in plangebied

Foto 4: Bomen in plangebied

Beschermde gebieden

Het plangebied ligt op ongeveer 800 meter afstand van een natuurgebied dat onder de bescherming van de Natuurbeschermingswet 1998 valt; het Markermeer & IJmeer (figuur 3). De trillingen en het geluid die bij heikwerkzaamheden (heien damwanden, heien stalen buispalen en heien betonpalen) vrijkomen, kunnen tot op grote afstand (tot ruim vier kilometer afstand vanaf het plangebied) verstoring van aangewezen doelsoorten veroorzaken. Indien dergelijke werkzaamheden uitgevoerd gaan worden, is een toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 nodig in de vorm van een zogenaamde habitattoets. Een toetsing in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is niet nodig. Dit omdat het Markermeer & IJmeer niet opgenomen is in dit programma.

Figuur 3: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer

Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/>

Het plangebied maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk Nederland (figuur 4 op de volgende pagina). Omdat er, als gevolg van de voorgenomen plannen, geen oppervlakte aan NNN verloren gaat, is er geen toetsing aan de wet- en regelgeving omtrent het NNN nodig.

Figuur 4: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. het NNN (groen gearceerd)

Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/>

Voorgenomen plannen

Er bestaan plannen om binnen het plangebied een distributiecentrum te realiseren (figuur 5). Om deze plannen te kunnen verwezenlijken, worden mogelijk bomen gekapt en watergangen gedempt of anderszins aangetast.

Figuur 5: Toekomstige situatie in het plangebied

3. Wettelijk kader Flora- en faunawet

Een groot deel van de inheemse dier- en plantensoorten wordt in ons land beschermd door de Flora- en faunawet (2002). Deze wet bevat een aantal verbodsbepalingen, waarvan vooral artikel 8 t/m 13 van belang zijn in het kader van flora- en fauna-onderzoek (tekstvak 1 op de volgende pagina). Deze verbodsbepalingen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen van deze wet kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden, en het kappen van bomen. Bij dergelijke (ruimtelijke) activiteiten moet op basis van de Flora- en faunawet en in het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene wet bestuursrecht) een toetsing plaatsvinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Inventarisatie van wettelijk strikt beschermde flora- en faunasoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit of het plangebied:
- Inventarisatie/beoordeling van (significant) nadelige effecten op deze beschermde soorten en hun habitat (zowel binnen het plangebied als binnen de invloedssfeer van het plangebied), als gevolg van de activiteit:
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

Sinds 2005 zijn de beschermde soorten uit de Flora- en faunawet verdeeld in drie groepen, die middels de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), artikel 75, ondergebracht zijn in drie tabellen (bijlage 1):

Tabel 1: Algemene soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Indien deze soorten in of binnen de invloedssfeer van het plangebied voorkomen, hoeft geen ontheffing van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Wel dient de Zorgplicht in acht genomen te worden.

Tabel 2: Overige soorten

Wanneer een door het ministerie goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit, geldt een vrijstelling voor deze soorten. Indien deze soorten in of binnen de invloedssfeer van het plangebied voorkomen, hoeft geen ontheffing van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Wel moeten de activiteiten aantoonbaar uitgevoerd worden zoals in de gedragscode beschreven staat. Tevens geldt de Zorgplicht.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij dreigende overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing aangevraagd te worden.

Tekstvak 1: Verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet

Artikel 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet:

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse soort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantingsplaatsen of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of uitheemse diersoort, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin of binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteit?
- Is er sprake van verstoring van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats?
- Komt de gunstige staat van instandhouding van de soorten in gevaar?

Tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV Habitatrichtlijn (HRL)

Bij dreigende overtreding van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit artikel 2 van

het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (soorten bijlage 1 AMvB) of uit de Habitatrichtlijn (soorten bijlage IV HRL).

Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (e)
- Werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting/ontwikkeling (j)

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteit?
- Is er sprake van verstoring van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats?
- Is er een wettelijk belang (belang b, d, e of j)?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding van de soorten in gevaar?

Bij de aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets kort vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de beschermde soorten in en binnen de invloedssfeer van het plangebied duurzaam in stand gehouden zullen worden.

4. Methode

Vanwege de grootte van het plangebied en omdat delen van het plangebied, onder andere vanwege de aanwezigheid van bramenstruiken, zeer moeilijk te betreden waren, was het niet mogelijk om met één veldbezoek de natuurwaarden van het gehele plangebied te inventariseren. Om deze reden bestond de quickscan die uitgevoerd is uit een drietal veldbezoeken en een literatuuronderzoek. Voor het literatuuronderzoek is gebruikgemaakt van verspreidingsgegevens van soorten verzameld door instanties zoals RAVON, Vlinderstichting en EIS-Nederland.

Op basis van het literatuuronderzoek is bepaald voor welke soortgroepen de aanwezigheid en/of geschiktheid van het plangebied onderzocht diende te worden. Tijdens de veldbezoeken is aandacht besteed aan de functie van het plangebied voor vleermuizen, vogels met een vaste verblijfplaats en beschermde grondgebonden zoogdieren, reptielen, amfibieën, vissen, watergebonden ongewervelden (Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*) en vaatplanten. Op basis van habitateisen, verspreidingsgegevens en kenmerken van het plangebied, kan gesteld worden dat er in de omgeving van het plangebied geen beschermde vlinders en libellen voorkomen. Om die reden is deze soortgroep niet meegenomen in het onderzoek.

Tabel 1 geeft een overzicht van de data waarop de veldbezoeken zijn uitgevoerd en van de weersomstandigheden die op die dagen door de medewerkers in het veld zijn gemeten of ingeschat.

Tabel 1: Weersomstandigheden per veldbezoek

Datum	Temp. (°C)	Bewolking (1-8)	Wind (Bft)
27/06/2016	19,5	7/8	2
28/06/2016	23	8/8	2
08/07/2016	20	8/8	3

Vleermuizen

Het plangebied is beoordeeld op de mogelijke waarde voor vleermuizen (bijlage 2). Binnen het plangebied is geen bebouwing aanwezig, waardoor de aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen in bebouwing op voorhand kon worden uitgesloten.

Tijdens de veldbezoeken is beoordeeld in hoeverre de bomen binnen het plangebied geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Er is onder andere gelet op de aanwezigheid en kenmerken van holtes en spleten in bomen. Ook is gelet op sporen van vleermuizen, zoals keuteltjes, afgebeten insectenvleugels en aanwezigheid van meststrepen bij eventuele invliegopeningen. Zulke sporen zijn in de praktijk echter lastig te vinden. Wanneer deze niet worden aangetroffen, betekent dit daarom niet automatisch dat er geen vleermuizen aanwezig kunnen zijn.

Daarnaast is beoordeeld of er binnen en in de directe omgeving van het plangebied potentieel belangrijke vliegroutes en/of foerageergebied aanwezig zijn, zoals bomenrijen, andere groene, lijnvormige landschapselementen en (kleinschalige) weilanden en andere half open gebieden.

Grondgebonden zoogdieren

Volgens gegevens van de Zoogdierverseniging en telmee.nl komen de volgende strikt beschermde grondgebonden zoogdieren voor in de omgeving van het plangebied: Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), Boomarter (*Martes martes*), Bever (*Castor fiber*), Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) en Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*). Om deze reden is tijdens het veldbezoek beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt is als leefgebied voor deze soorten. Hierbij is ook gezocht naar sporen (uitwerpselen, knaagsporen, pootafdrukken, eekhoornnesten en dergelijke).

Vogels met een vaste verblijfplaats

Vogels met een vaste verblijfplaats worden jaarrond beschermd door de Flora- en faunawet. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving (bijlage 3). Voorbeelden van vogels die vaste verblijfplaatsen in het plangebied kunnen hebben zijn de Buizerd (*Buteo buteo*), de Slechtvalk (*Falco peregrinus*) en de Sperwer (*Accipiter nisus*). Tijdens de quickscan is het plangebied daarom onderzocht op de aanwezigheid van broedplaatsen van vogels met een vaste verblijfplaats en is bepaald welke gevolgen de voorgenomen plannen voor deze vogels met zich mee kunnen brengen. Hierbij is gelet op sporen (braakballen, veren, uitwerpselen, etc.), nesten (o.a. oude kraaiennesten) en waarnemingen van de betreffende vogelsoorten (geluid/zicht/territoriumindicerend gedrag). Tevens is bekeken of het gebied een significant onderdeel zou kunnen zijn van de functionele leefomgeving van een vogelsoort met een vaste verblijfplaats.

Reptielen

Volgens verspreidingsgegevens van de Stichting RAVON komt de strikt beschermde Ringslang (*Natrix natrix*) in de omgeving van het plangebied voor. Om deze reden is tijdens de veldbezoeken voor de quickscan beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt is als leefgebied voor deze soort. Hierbij is onder andere gelet op de aanwezigheid van geschikte broeihopen waar ze hun eieren in kunnen leggen, plekken om te overwinteren en schuilmogelijkheden zoals holtes, omgevallen boomstammen en stapels stenen.

Amfibieën

Volgens verspreidingsgegevens van de Stichting RAVON komen in de omgeving van het plangebied de strikt beschermde Rugstreeppad (*Epidalea calamita*) en de Heikikker (*Rana arvalis*) voor. Om deze reden is tijdens de quickscan beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt is als leefgebied voor deze soorten. Hierbij is onder an-

dere gelet op de aanwezigheid van oevertvegetatie, zandige, open plekken, pioniersvegetaties en geschikt voortplantingswater.

Vissen

Uit verspreidingsgegevens van Stichting RAVON blijkt dat de strikt beschermde vissoorten Bittervoorn (*Rhodeus amarus*), Rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) en Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) in de omgeving van het plangebied voorkomen. Om deze reden zijn de watergangen binnen het plangebied tijdens het veldbezoek met behulp van steeknetten bemonsterd. Alle gevangen vissen zijn in het veld gedetermineerd en zo snel mogelijk weer teruggezet in de watergang waaruit zij kwamen.

Watergebonden ongewervelden

In de watergangen binnen het plangebied zou de strikt beschermde waterslak Platte schijfhoren voor kunnen komen. Tijdens de quickscan zijn de watergangen daarom met behulp van een schepnet bemonsterd. Hierbij is het schepnet door de onderwatervegetatie gehaald en is zo min mogelijk bodemmateriaal meegeschept. Vervolgens is het monster in een emmer gedaan en zijn alle aanwezige schijfhorens (alle soorten) verzameld. Deze zijn meegenomen en gedetermineerd in het laboratorium.

Vaatplanten

Binnen het plangebied zouden beschermde vaatplanten voor kunnen komen. Tijdens de quickscan is daarom op de aanwezigheid van en geschiktheid van het gebied voor deze soorten gelet. Aan de hand hiervan zijn de gevolgen van de plannen voor beschermde vaatplanten bepaald.

5. Resultaten

Vleermuizen

Hoewel zich binnen het plangebied enkele bomen met holtes bevinden, zijn deze niet geschikt om te dienen als vleermuisverblijfplaats. Om geschikt te zijn als vleermuisverblijfplaats moet een holte aan een aantal eisen voldoen; er moet onder andere sprake zijn van naar boven gerichte rottingsgaten waar vleermuizen in kunnen hangen of weg kunnen kruipen, de invliegopening bevindt zich bij voorkeur op het zuid/zuidwesten of noorden en moet vrij zijn van obstakels zoals takken, er mag geen water in de holte staan en de holte mag niet zodanig blootgesteld zijn aan de weersomstandigheden dat regen er zo in kan lopen/vallen. Geen van de boomholtes binnen het plangebied voldoet aan deze eisen, waardoor aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten.

Daarnaast werd vastgesteld dat er geen belangrijke vliegroutes binnen of op de grenzen van het plangebied aanwezig zijn. Dit omdat de bomen binnen het plangebied niet aansluiten op aaneengesloten, langere, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen en omdat er voldoende alternatieve vliegroutes in de omgeving voorhanden zijn. Echter, kleinere vleermuissoorten, zoals de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), kunnen wel in de luwte en beschutting van de bomen binnen het plangebied foerageren.

Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied is niet geschikt als leefgebied voor de zwaarder beschermde grondgebonden zoogdiersoorten Noordse woelmuis en Waterspitsmuis. Voor de Noordse woelmuis is het plangebied niet nat genoeg. In gebieden waar andere woelmuizen voorkomen, leeft de soort veel in natte terreinen, zoals rietland, moeras, zeer extensief gebruikte weilanden, drassige hooilanden, vochtige duinvalleien en periodiek overstroomde terreinen. Dergelijke biotopen zijn binnen het plangebied niet aanwezig. Vanwege concurrentie met andere woelmuizen, zal de Noordse woelmuis niet voorkomen binnen het plangebied. Daarnaast beschikken de watergangen binnen het plangebied niet over een goede waterkwaliteit (niet schoon, geëutrofeerd), waardoor aanwezigheid van de Waterspitsmuis binnen het plangebied ook met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten.

Van de Eekhoorn, Boommarter en Bever zijn tijdens geen van de veldbezoeken sporen (eekhoornnesten, vraatsporen, uitwerpselen, beverburchten) aangetroffen en/of waarnemingen gedaan. Als de Bever binnen het plangebied aanwezig zou zijn, zouden sporen van deze soort zijn aangetroffen. De Eekhoorn en Boommarter zouden incidenteel binnen het plangebied voor kunnen komen. Echter zal het relatief kleine bosoppervlak dat aanwezig is binnen het plangebied geen essentieel onderdeel zijn van het leefge-

bied van deze soorten. In de omgeving van het plangebied blijft voldoende alternatief bosoppervlak voor de Eekhoorn en de Boomarter voorhanden.

Tijdens de veldbezoeken zijn wel sporen (wissel en uitwerpselen) van de algemeen voorkomende zoogdiersoort Vos (*Vulpes vulpes*) binnen het plangebied waargenomen. Het plangebied is daarnaast ook geschikt als leefgebied voor andere algemeen voorkomende soorten zoogdieren, zoals verschillende muizensoorten, Konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en Mol (*Talpa europaea*). Er dient vanuit te worden gegaan dat deze soorten ook daadwerkelijk aanwezig zijn binnen en in de directe omgeving van het plangebied.

Foto 5: Uitwerpselen Vos binnen plangebied

Foto 6: Wissel Vos binnen plangebied

Vogels met een vaste verblijfplaats

Nabij de begrenzing van het plangebied zijn twee roofvogelhorsten aangetroffen (figuur 6 op de volgende pagina). Eén van de horsten was ten tijde van het veldbezoek oud en duidelijk niet meer in gebruik. Het andere horst is in gebruik door de Buizerd. De Buizerd is tijdens de veldbezoeken daadwerkelijk waargenomen op dit horst. Daarnaast bevindt zich in de hoogspanningsmast binnen het plangebied een nest dat mogelijk in gebruik is door de Slechtvalk. Hoewel de Slechtvalk tijdens de veldbezoeken niet op dit nest is waargenomen, zijn in de omgeving van het plangebied waarnemingen bekend van deze soort (waarneming.nl, telmee.nl), waardoor het gebruik van het nest door de Slechtvalk niet met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten. De Buizerd en de Slechtvalk worden vermeld in categorie 4 van de Flora- en faunawet, wat inhoudt dat verblijfplaatsen van deze soorten, indien ze nog in functie zijn, jaarrond beschermd zijn.

Naast het horst van de Buizerd en het mogelijke nest van de Slechtvalk, zijn binnen het plangebied geen jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels aangetroffen.

Figuur 6: Foto van buizerdhorst nabij het plangebied en locaties van oud roofvogelhorst (blauwe stip), horst in gebruik door de Buizerd (rode stip) en mogelijk horst Slechtvalk in hoogspanningsmast (gele stip)

Reptielen

Het leefgebied van de Ringslang moet aan tenminste drie voorwaarden voldoen; de slangen moeten er kunnen overwinteren, foerageren en voortplanten. Daarnaast is het belangrijk dat dergelijke locaties met elkaar verbonden zijn door een netwerk van geschikte verbindingswegen (watergangen). Ringslangen houden van rommelige hoekjes, ook moeten er broeihopen, zoals mest-, compost- of bladhopen aanwezig zijn die ze kunnen gebruiken om hun eieren uit te laten komen. Tevens is het belangrijk dat het gebied geschikt is voor amfibieën die het stapelvoedsel van ringslangen vormen.

Het plangebied voldoet aan een aantal eisen van de Ringslang. Het beschikt over voldoende schuilmogelijkheden in de vorm van de ruige begroeiing. Ook vormt het plangebied een geschikt leefgebied voor amfibieën die het stapelvoedsel van ringslangen vormen. Rondom en binnen het plangebied zijn daarnaast watergangen aanwezig die door de Ringslang kunnen worden gebruikt als verbindingswegen. Het ontbreekt binnen het plangebied echter aan geschikte broeihopen, waardoor het niet optimaal geschikt is als leefgebied voor deze soort. Omdat vlakbij het plangebied echter exemplaren van de Ringslang zijn waargenomen (telmee.nl, Ravon.nl), kan aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied, op basis van de veldbezoeken, niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Amfibieën

Uit de veldbezoeken blijkt dat het plangebied een geschikt leefgebied vormt voor de Rugstreeppad. Dit omdat er net buiten het plangebied een poel aanwezig is die geschikt is als voortplantingswater voor deze soort (figuur 7 op de volgende pagina) en

zich binnen het plangebied open, zandige plekken bevinden die geschikt zijn als verblijfplaats en overwinteringslocatie; de rugstreeppadden kunnen zich hier ingraven. Op basis van het veldbezoek kan aanwezigheid van de Rugstreeppad binnen het plangebied daarom niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Figuur 7: Poel die geschikt is om te dienen als voortplantingswater voor de Rugstreeppad (rood omcirkeld)

Daarnaast kunnen er algemeen voorkomende amfibieën in het plangebied aanwezig zijn, zoals de Gewone pad (*Bufo bufo*), de Bruine kikker (*Rana temporaria*), de Middelste groene kikker (*Pelophylax kl. esculentus*), de Meerkikker (*Pelophylax ridibundus*) en de Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*).

Voor de Heikikker is het plangebied niet geschikt als leefgebied. Deze soort komt vooral voor in vochtige heidegebieden, waar sprake is van veenvorming, en in hoog- en laagveengebieden. Dergelijke biotopen zijn binnen het plangebied niet aanwezig, waardoor aanwezigheid van deze soort met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten.

Vissen

Bij het steekproefsgewijs bevissen van de watergangen binnen het plangebied zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen. Door het ontbreken van stenige substraten waartussen rivierdonderpadden zich overdag kunnen verschuilen vormen de watergangen binnen het plangebied ook geen geschikt biotoop voor deze soort.

Vanwege de geleverde onderzoeksinspanning kan daarnaast met voldoende zekerheid gesteld worden dat de strikt beschermde Bittervoorn en Kleine modderkruiper niet aan-

wezig zijn in de watergangen binnen het plangebied. De gevangen soorten en aantallen worden weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Gevangen vissoorten en aantallen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aantal
Driedoornige stekelbaars	<i>Gasterosteus aculeatus</i>	9
Tiendornige stekelbaars	<i>Pungitius pungitius</i>	21

Watergebonden ongewervelden

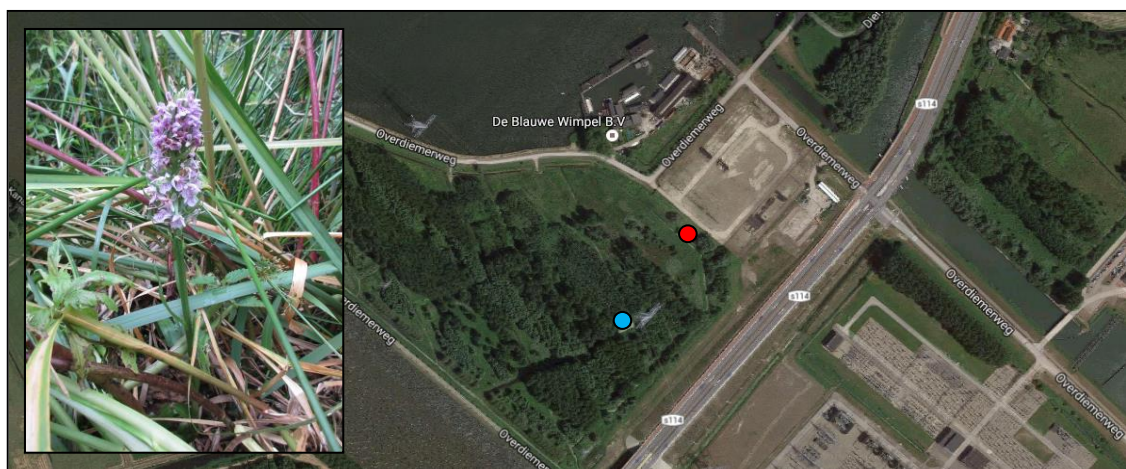
In geen van de slakkenmonsters die bij het veldbezoek meegenomen zijn, is de Platte schijfhoren aangetroffen. Vanwege de geleverde onderzoeksinspanning kan met voldoende zekerheid gesteld worden dat deze soort ook niet aanwezig is in de watergangen binnen het plangebied. Tabel 3 geeft een overzicht van de soorten waterslakken die wel in de slakkenmonsters aanwezig waren.

Tabel 3: Gevonden soorten waterslakken en aantallen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aantal
Posthoornslak	<i>Planorbis corneus</i>	6
Ovale poelslak	<i>Radix balthica</i>	2

Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek zijn exemplaren van de Zwanenbloem (*Butomus umbellatus*) en een exemplaar van de Rietorchis (*Dactylorhiza majalis*) aangetroffen (figuur 8). De Zwanenbloem wordt vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet en de Rietorchis in tabel 2. Aangezien de veldbezoeken plaatsvonden in juni en juli, wanneer het grootste deel van de beschermde vaatplanten zichtbaar is, kan met voldoende zekerheid gesteld worden dat overige zwaardere beschermde vaatplanten niet aanwezig zijn binnen het plangebied.

Figuur 8: Foto van Rietorchis binnen het plangebied en locatie van de Rietorchis (rode stip) en Zwanenbloem (blauwe stip) binnen het plangebied

6. Effecten, verplichtingen en aanbevelingen

Vleermuizen

De bomen die binnen het plangebied aanwezig zijn vormen geen geschikte verblijfplaats voor vleermuizen. Dit vanwege het ontbreken van geschikte holtes en spleten. Op basis van deze gegevens kan de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied uitgesloten worden.

Er zijn binnen en in de directe omgeving van het plangebied geen essentiële vliegroutes van vleermuizen aanwezig. Het plangebied kan wel gebruikt worden als foerageergebied, maar in de directe omgeving zijn voldoende alternatieve foerageergebieden aanwezig. Om deze redenen bestaan er vanuit de Flora- en faunawet geen verplichtingen ten aanzien van vleermuizen.

Grondgebonden zoogdieren

De algemeen voorkomende zoogdiersoorten, zoals de Haas, het Konijn en de Mol, worden vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet. Hierdoor geldt voor deze soorten een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting en is alleen de zorgplicht van toepassing op deze soorten.

Het plangebied is niet in gebruik door of is geen essentieel onderdeel van het leefgebied van de te verwachten strikt beschermde grondgebonden zoogdieren. Hierdoor bestaan er, ten aanzien van deze soortgroep, geen verplichtingen vanuit de Flora- en faunawet en zijn ontheffingen en/of maatregelen niet nodig.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Binnen het plangebied is een horst aanwezig dat in gebruik is als verblijfplaats door de Buizerd. Daarnaast bevindt zich in de hoogspanningsmast binnen het plangebied een nest dat mogelijk in gebruik is door de Slechtvalk. Verblijfplaatsen van deze soorten zijn jaarrond beschermd volgens de Flora- en faunawet.

Nadelige effecten op de Buizerd kunnen worden voorkomen door binnen de kwetsbare periode van de Buizerd geen versturende werkzaamheden uit te voeren nabij het buizerdhorst. De kwetsbare periode van de Buizerd is de voortplantingsperiode, deze loopt globaal van februari tot en met augustus (afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden en van de meteorologische omstandigheden voorafgaand aan of tijdens de werkzaamheden). Bij de meeste activiteiten die onder ruimtelijke inrichting of ontwikkeling vallen, is de verstoringsafstand van een broedende buizerd minimaal 75 meter (RVO, 2014). Om deze reden dienen er in de kwetsbare periode geen versturende werkzaamheden (kapwerkzaamheden, heiwerkzaamheden en dergelijke) binnen 75 meter van het nest plaats te vinden. Daarnaast dient het nest, volgens de soortenstandaard

van de Buizerd (RVO, 2014), niet binnen 50 tot 75 meter benaderd te worden door mens of materieel als er jongen aanwezig zijn in het nest.

Wanneer nadelige effecten als gevolg van de werkzaamheden niet met voldoende zekerheid uit te sluiten zijn en/of wanneer de boom met het buizerdhorst en/of de bomen in de directe omgeving daarvan worden gekapt, dient een ontheffing te worden aangevraagd en dienen maatregelen genomen te worden om nadelige effecten op deze soort zoveel mogelijk te voorkomen.

Nadelige effecten op het mogelijke slechtvalkhorst worden niet verwacht, aangezien de hoogspanningsmast behouden zal blijven en deze soort over het algemeen jaagt op grotere afstand van zijn nest, waardoor de functionele leefomgeving niet aangetast zal worden als gevolg van de voorgenomen plannen.

Wel wordt aanbevolen om verstorende werkzaamheden, zoals het kappen van bomen, het rooien van onderbegroeiing, heiwerkzaamheden en het voorbelasten van het terrein, buiten de broedtijd van vogels uit te voeren (globaal van half maart t/m half juli; de Slechtvalk heeft een broedperiode van begin maart t/m eind juli). Indien dergelijke werkzaamheden toch binnen de broedtijd van vogels plaatsvinden, dient voorafgaand aan de werkzaamheden door een ecologisch deskundige te worden vastgesteld dat er geen broedende vogels binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn. Wanneer er broedgevallen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn vastgesteld, kunnen de werkzaamheden pas verdergaan wanneer de jonge vogels van het betreffende broedgeval uitgevlogen zijn.

Reptielen

Aanwezigheid van de Ringslang binnen het plangebied is, op basis van de veldbezoeken, niet met voldoende zekerheid uit te sluiten. Om deze reden is een vervolgonderzoek nodig. Vervolgonderzoek naar de Ringslang bestaat uit het plaatsen en controleren van herpetoplaatjes en het uitvoeren van landinventarisaties, waarbij onder andere gezocht wordt naar zonnende ringslangen, vervellingshuidjes en eischalen. Dit onderzoek kan in de periode april tot en met september worden uitgevoerd en neemt, afhankelijk van de weersomstandigheden, ongeveer twee weken in beslag. Wanneer de Ringslang in het plangebied wordt aangetroffen, moet mogelijk een ontheffing worden aangevraagd en moeten maatregelen genomen worden om nadelige effecten op deze soort zoveel mogelijk te voorkomen.

Amfibieën

Het plangebied is niet geschikt als leefgebied voor de Heikikker. Verdere maatregelen of een ontheffing ten aanzien van deze soort zijn daarom niet nodig. Voor de Rugstreeppad is het plangebied wel geschikt als leefgebied. Om aanwezigheid van deze soort aan te kunnen tonen, dan wel uit te kunnen sluiten, is vervolgonderzoek nodig. Vervolgon-

derzoek naar de Rugstreepad vindt ongeveer op dezelfde manier plaats en kan gecombineerd worden met het vervolgonderzoek naar de Ringslang. Het bestaat uit het plaatsen en controleren van herpetoplaatjes en het uitvoeren van landinventarisaties, waarbij gezocht wordt naar exemplaren van deze soort. Dit onderzoek kan in de periode juni tot en met september worden uitgevoerd en neemt ook ongeveer twee weken in beslag. Wanneer de Rugstreepad in het plangebied wordt aangetroffen, dient mogelijk een ontheffing aangevraagd te worden en dienen maatregelen genomen te worden om nadelige effecten op deze soort zoveel mogelijk te voorkomen.

Mogelijk zijn ook exemplaren van algemeen voorkomende amfibieën (Gewone pad, Middelste groene kikker, Meerkikker, Bruine kikker, Kleine watersalamander) aanwezig binnen het plangebied. Deze soorten worden vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet waardoor een vrijstelling geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Alleen de zorgplicht is van toepassing op deze soorten.

Vissen

In de watergangen binnen het plangebied zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen. Verdere maatregelen of een ontheffing zijn, ten aanzien van deze soortgroep, niet nodig.

Watergebonden ongewervelden

De Platte schijfhoren is niet aangetroffen in de watergangen binnen het plangebied. Om deze reden bestaan er, ten aanzien van deze soort, geen verplichtingen vanuit de Flora- en faunawet en zijn een ontheffing of maatregelen niet nodig.

Vaatplanten

In het plangebied is de middelzwaar beschermde Rietorchis aangetroffen. Deze soort wordt vermeld in tabel 2 van de Flora- en faunawet. Indien de groeiplaats van deze soort verloren gaat door de werkzaamheden, dient gewerkt te worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Globaal houdt dit in dat de Rietorchis volgens een ecologisch werkprotocol en door een ecologisch deskundige verplaatst moet worden naar een geschikte locatie in de omgeving, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Daarnaast zijn binnen het plangebied exemplaren van de Zwanenbloem aangetroffen. Deze soort wordt vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor tabel 1-soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling en zijn verdere maatregelen of een ontheffing niet nodig.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht die in artikel 2 van de Flora- en faunawet voorgeschreven wordt. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld:

- Er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd te verwijderen;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd.

Tijdens de bouwfase moet rekening gehouden worden met de kans op vestiging door (beschermden) pionierssoorten, zoals bijvoorbeeld de Kleine plevier (*Charadrius dubius*), de Oeverzwaluw (*Riparia riparia*) en de Rugstreeppad. De volgende maatregelen worden getroffen:

- Er wordt voorkomen dat in de broedtijd van de Oeverzwaluw steilwanden in zandlichamen op het bouwterrein aanwezig zijn. Mocht er toch sprake zijn van broedgevallen, dan wordt met de werkzaamheden gewacht totdat nestholtes niet meer in gebruik zijn;
- voorbelast terrein kan aantrekkelijk zijn voor een soort als de Kleine plevier. Als er sprake is van een broedgeval, dan wordt met de werkzaamheden gewacht totdat eieren uitgekomen zijn;
- het ontstaan van poeltjes of plassen op het bouwterrein in het zomerhalfjaar (vanaf april) wordt voorkomen, zodat er geen geschikt voortplantingswater voor de Rugstreeppad aanwezig is.

Referenties

Database NWC

Ravon.nl

Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland, 2014. *Soortenstandaard Buizerd Buteo buteo*. Ministerie van Economische zaken,. Beschikbaar op het World Wide Web via:

<http://www.rvo.nl/sites/default/files/2015/04/20150415%20Buizerd%20v1.0.pdf>

Soons, P.J.A., Huber, M & D. van der Meijden, 1999-nu, *Flora- en Faunawet bewerking en toelichting*. Band 1-5 Koninklijke Vermande, Den Haag

Vlinderstichting, 2014. *Overzicht Nederlandse dagvlinders*. Beschikbaar op het World Wide Web:

<http://vlinderstichting.nl/vlinders.php?id=165>

Zoogdieratlas.nl

Bijlage 1: Tabellen soorten Flora- en faunawet

Tabel 1: Algemene soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar wel moet de zorgplicht worden nagekomen.

Zoogdieren

Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Haas	<i>Lepus europaeus</i>
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Mol	<i>Talpa europaea</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Microtus subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

Reptielen en amfibieën

Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>
Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Middelste groene kikker	<i>Pelophylax klepton esculentus</i>

Mieren

Behaarde bosmier	<i>Formica rufa</i>
Kale bosmier	<i>Formica polyctena</i>
Stronkmier	<i>Formica truncorum</i>
Zwartrugbosmier	<i>Formica pratensis</i>

Vervolg tabel 1: Algemene soorten

Slakken

Wijngaardslak	<i>Helix pomatia</i>
---------------	----------------------

Vaatplanten

Aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>
Akkerklokje	<i>Campanula rapunculoides</i>
Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>
Breed klokje	<i>Campanula latifolia</i>
Gewone dotterbloem	<i>Caltha palustris</i> ssp. <i>palustris</i>
Gewone vogelmelk	<i>Ornithogalum umbellatum</i>
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
Grote kaardenbol	<i>Dipsacus fullonum</i>
Kleine maagdenpalm	<i>Vinca minor</i>
Knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>
Koningsvaren	<i>Osmunda regalis</i>
Slanke sleutelbloem	<i>Primula elatior</i>
Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>

Tabel 2: Overige soorten

Als een goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteiten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar de activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd zoals in de gedragscode staat. Tevens geldt de zorgplicht.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode, maar wel maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode en geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden. De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Zoogdieren

Damhert	<i>Cervus dama</i>
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
Grijze zeehond	<i>Halichoerus grypus</i>
Grote bosmuis	<i>Apodemus flavicollis</i>
Steenmarter	<i>Martes foina</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>

Reptielen en amfibieën

Alpenwatersalamander	<i>Mesotriton alpestris</i>
Levendbarende hagedis	<i>Zootoca vivipara</i>

Dagvlinders

Moerasparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Vals heideblauwtje	<i>Lycaeides idas</i>

Vissen

Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
Meerval	<i>Silurus glanis</i>
Rivierdonderpad	<i>Cottus perifretum</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Vaatplanten

Aangebrande orchis	<i>Neottia ustulata</i>
Aapjesorchis	<i>Orchis simia</i>
Beenbreek	<i>Narthecium ossifragum</i>
Bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>
Bergnachtorchis	<i>Platanthera chlorantha</i>
Bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
Bleek bosvogeltje	<i>Cephalanthera damasonium</i>
Bokkenorchis	<i>Himantoglossum hircinum</i>
Brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>
Bruinrode wespenorchis	<i>Epipactis atrorubens</i>
Daslook	<i>Allium ursinum</i>
Dennenorchis	<i>Goodyera repens</i>
Duitse gentiaan	<i>Gentianella germanica</i>
Franjementiaan	<i>Gentianopsis ciliata</i>
Geelgroene wespenorchis	<i>Epipactis muelleri</i>
Gele helmblom	<i>Pseudofumaria lutea</i>
Gevlekte orchis	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Groene nachtorchis	<i>Dactylorhiza viridis</i>
Groensteel	<i>Asplenium viride</i>
Grote keverorchis	<i>Neottia ovata</i>
Grote muggenorchis	<i>Gymnadenia conopsea</i>
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>
Harlekijn	<i>Anacamptis morio</i>
Herfstschröforchis	<i>Spiranthes spiralis</i>
Herfsttijloos	<i>Colchicum autumnale</i>
Hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
Honingorchis	<i>Herminium monorchis</i>
Jeneverbes	<i>Juniperus communis</i>
Klein glaskruid	<i>Parietaria judaica</i>
Kleine keverorchis	<i>Neottia cordata</i>
Kleine zonnedaauw	<i>Drosera intermedia</i>
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>
Koraalwortel	<i>Corallorrhiza trifida</i>
Kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>
Lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>
Lange zonnedaauw	<i>Drosera anglica</i>
Mannetjesorchis	<i>Orchis mascula</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Maretak	<i>Viscum album</i>
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>
Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>
Parnassia	<i>Parnassia palustris</i>
Pijlscheefkelk	<i>Arabis hirsuta sagittata</i>
Poppenorchis	<i>Orchis anthropophora</i>
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>
Purperorchis	<i>Orchis purpurea</i>
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>
Rechte driehoeksvaren	<i>Gymnocarpium robertianum</i>
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>
Ronde zonnedauw	<i>Drosera rotundifolia</i>
Rood bosvogeltje	<i>Cephalanthera rubra</i>
Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
Schubvaren	<i>Asplenium ceterach</i>
Slanke gentiaan	<i>Gentianella amarella</i>
Soldaatje	<i>Orchis militaris</i>
Spaanse ruiter	<i>Cirsium dissectum</i>
Spindotterbloem	<i>Caltha palustris araneosa</i>
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>
Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>
Stengelloze sleutelbloem	<i>Primula vulgaris</i>
Stengelomvattend havikskruid	<i>Hieracium amplexicaule</i>
Stijf hardgras	<i>Catapodium rigidum</i>
Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
Valkruid	<i>Arnica montana</i>
Veenmosorchis	<i>Hammarbya paludosa</i>
Veldgentiaan	<i>Gentianella campestris</i>
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>
Vleeskleurige orchis	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
Vliegenorchis	<i>Ophrys insectifera</i>
Vogelnestje	<i>Neottia nidus-avis</i>
Voorjaarsadonis	<i>Adonis vernalis</i>
Wantsenorchis	<i>Anacamptis coriophora</i>
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Weideklokje	<i>Campanula patula</i>
Welriekende nachtorchis	<i>Platanthera bifolia</i>
Wilde gagele	<i>Myrica gale</i>
Wilde kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>
Wit bosvogeltje	<i>Cephalanthera longifolia</i>
Witte muggenorchis	<i>Pseudorchis albida</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Zinkviooltje	<i>Viola lutea calaminaria</i>
Zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>
Zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
<u>Kevers</u>	
Vliegend hert	<i>Lucanus cervus</i>
<u>Kreeftachtigen</u>	
Rivierkreeft	<i>Astacus astacus</i>

Soorten van Tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (soorten bijlage 1 AMvB) of uit de Habitatrichtlijn (soorten bijlage IV HRL).

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)*
- *Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (e)*
- En alléén voor soorten van bijlage 1 AMvB:
- *Uitvoering werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, d, e of j)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Soorten bijlage 1 AMvB:

Zoogdieren

Boommarter	<i>Martes martes</i>
Das	<i>Meles meles</i>
Eikelmuis	<i>Eliomys quercinus</i>
Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>
Veldspitsmuis	<i>Crocidura leucodon</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>

Reptielen en amfibieën

Adder	<i>Vipera berus</i>
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>
Vinpootsalamander	<i>Lissotriton helveticus</i>
Vuursalamander	<i>Salamandra salamandra</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage 1 AMvB:

Vissen

Beekprik	<i>Lampetra planeri</i>
Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>
Elrits	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Gestippelde alver	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>

Dagvlinders

Bruin dikkopje	<i>Erynnis tages</i>
Dwergblauwtje	<i>Cupido minimus</i>
Dwergdikkopje	<i>Thymelicus acteon</i>
Groot geaderd witje	<i>Aporia crataegi</i>
Grote ijsvogelvlinder	<i>Limenitis populi</i>
Heideblauwtje	<i>Plebeius argus</i>
Iepenpage	<i>Satyrrium w-album</i>
Kalkgraslanddikkopje	<i>Spialia sertorius</i>
Keizersmantel	<i>Argynnis paphia</i>
Klaverblauwtje	<i>Polyommatus semiargus</i>
Purperstreepparelmoervlinder	<i>Brenthis ino</i>
Rode vuurvlinder	<i>Lycaena hippothoe</i>
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>
Tweekleurig hooibeestje	<i>Coenonympha arcania</i>
Veenbesparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia</i>
Veldparelmoervlinder	<i>Melitaea cinxia</i>
Woudparelmoervlinder	<i>Melitaea diamina</i>
Zilvervlek	<i>Bolaria euphrosyne</i>

Vaatplanten

Groot zeegras	<i>Zostera marina</i>
---------------	-----------------------

Soorten bijlage IV HRL:

Zoogdieren

Bechsteins vleermuis	<i>Myotis bechsteinii</i>
Bever	<i>Castor fiber</i>
Bosvleermuis	<i>Nyctalus leisleri</i>
Brandts vleermuis	<i>Myotis brandtii</i>
Bruinvis	<i>Phocoena phocoena</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Franjestaart	<i>Myotis nattereri</i>
Gewone baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>
Gewone dolfijn	<i>Delphinus delphis</i>
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>
Grijze grootoorvleermuis	<i>Plecotus austriacus</i>
Grote hoefijzerneus	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Hamster	<i>Cricetus cricetus</i>
Hazelmuis	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Ingekorven vleermuis	<i>Myotis emarginatus</i>
Kleine dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>
Kleine hoefijzerneus	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>
Lynx	<i>Lynx lynx</i> spp. lynx
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>
Mopsvleermuis	<i>Barbastella barbastellus</i>
Noordse woelmuis	<i>Microtus oeconomus</i>
Otter	<i>Lutra lutra</i>
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
Ruige (Nathusius') dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
Tuimelaar	<i>Tursiops truncatus</i>
Tweekleurige vleermuis	<i>Vespertilio murinus</i>
Vale vleermuis	<i>Myotis myotis</i>
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>
Wilde kat	<i>Felis silvestris</i>
Witflankdolfijn	<i>Lagenorhynchus acutus</i>
Witsnuitdolfijn	<i>Lagenorhynchus albirostris</i>

Reptielen en amfibieën

Boomkikker	<i>Hyla arborea</i>
Geelbuikvuurpad	<i>Bombina variegata</i>
Gladde slang	<i>Coronella austriaca</i>
Heikikker	<i>Rana arvalis</i>
Kamsalamander	<i>Triturus cristatus</i>
Knoflookpad	<i>Pelobates fuscus</i>
Muurhagedis	<i>Podarcis muralis</i>
Poelkikker	<i>Pelophylax lessonae</i>
Rugstreeppad	<i>Epidalea calamita</i>
Vroedmeesterpad	<i>Alytes obstetricans</i>
Zandhagedis	<i>Lacerta agilis</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Dagvlinders

Donker pimpernelblauwtje	<i>Maculinea nausithous</i>
Grote vuurvliinder	<i>Lycaena dispar</i>
Pimpernelblauwtje	<i>Maculinea teleius</i>
Tijmblauwtje	<i>Maculinea arion</i>
Zilverstreephooibeestje	<i>Coenonympha hero</i>

Libellen

Bronslibel	<i>Oxygastra curtusii</i>
Gaffellibel	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
Gevlekte witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Groene glazenmaker	<i>Aeshna viridis</i>
Noordse winterjuffer	<i>Sympecma paedisca</i>
Oostelijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia albifrons</i>
Rivierrombout	<i>Gomphus flavipes</i>
Sierlijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia caudalis</i>

Vissen

Houting	<i>Coregonus maraena</i>
Steur	<i>Acipenser sturio</i>

Vaatplanten

Drijvende waterweegbree	<i>Luronium natans</i>
Groenknolorchis	<i>Liparis loeselii</i>
Kruipend moerasscherm	<i>Apium repens</i>
Zomerschroeforchis	<i>Spiranthes aestivalis</i>

Kevers

Brede geelrandwaterroofkever	<i>Dytiscus latissimus</i>
Gestreepte waterroofkever	<i>Graphoderus bilineatus</i>
Heldenbok	<i>Cerambyx cerdo</i>
Juchtleerkever	<i>Osmoderma eremita</i>

Tweekleppigen

Bataafse stroommossel	<i>Unio crassus</i>
-----------------------	---------------------

Slakken

Platte schijfhoren	<i>Anisus vorticulus</i>
--------------------	--------------------------

Bijlage 2: Vleermuizen, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

Vleermuizen en hun leefgebied zijn beschermd door de Flora- en faunawet. In geval van een ruimtelijke ingreep moet ruim van tevoren bekeken worden of deze ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Grofweg zijn vleermuisverblijfplaatsen op te delen in winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de diverse verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de Flora- en faunawet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Let op: voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een relatief langlopend onderzoek nodig (van april t/m september/oktober) en zijn gemiddeld 4 tot 7 bezoeken nodig.

Maatregelen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is over het algemeen sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden blijven of anderszins tijdig op een goede manier vervangen worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaapproiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat in geval van een significant belangrijke verblijfplaats gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn, anders kan het dier/kunnen de dieren ook passief verjaagd worden (door verstoring van het microklimaat of 's nachts dichten van de invliegopening) mits zij niet verwond, gedood of actief verstoord worden.

Bij het verdwijnen van een verblijfplaats kunnen maatregelen bestaan uit het aanbieden van in-pandige voorzieningen in nieuwbouw, zodat deze geschikt is voor vleermuizen om in te verblijven.

Om zeker te weten of de geplande maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de Dienst Regelingen. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is, is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Bijlage 3: Vogels, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Veiligheid van het luchtverkeer (c)*
- *Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, c en d)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Bescherming van vogelnesten

Artikel 11 van de Flora- en faunawet luidt:

“Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren”.

Tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat er om of er sprake is van een broedgeval. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen (grootweg half maart-half juli) onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen en ook niet als maatregelen worden getroffen die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest echter permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn *jaarrond* beschermd:

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Voor de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).

2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten die momenteel door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) wordt gehanteerd:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>